

О. П. Романко,

к. е. н., доцент кафедри теорії економіки та управління,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, м. Івано-Франківськ

МЕТОДИ ТА СПОСОБИ ЗДІЙСНЕННЯ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНУ: СВІТОВА ПРАКТИКА І УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

О. Romanko,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Economics and Management,
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk

METHODS AND METHODS FOR ASSESSING COMPETITIVENESS REGION: WORLD PRACTICE AND UKRAINIAN EXPERIENCE

У статті розглядається світова практика вибору методів та способів здійснення оцінки конкурентоспроможності регіону. Аналізуються міжнародні організації, які систематично здійснюють таку оцінку та країни, що на державному рівні здійснюють аналіз та оцінку конкурентоспроможності своїх адміністративних одиниць. Виокремлено основні недоліки в національних підходах та методах оцінки конкурентоспроможності регіонів. Сформовано багатокритеріальну класифікацію таких методів оцінювання, що може використовуватися при регіональному управлінні конкурентоспроможністю.

This article examines the world practice of choosing methods and methods for assessing the competitiveness of the region. The international organizations that systematically carry out such an assessment are also analyzed. At the state level, they analyze and assess the competitiveness of their administrative units. The main disadvantages in the national approaches and methods for assessing the competitiveness of the regions are outlined. A multicriteria classification of such assessment methods that can be used in regional competitiveness management is formed.

Ключові слова: конкурентоспроможність регіону, методи оцінки конкурентоспроможності регіону, способи оцінки конкурентоспроможності регіону, оцінка конкурентоспроможності регіону, класифікації методів оцінки конкурентоспроможності регіону.

Key words: competitiveness of the region, methods of assessing the region's competitiveness, ways to assess the competitiveness of the region, assessing the competitiveness of the region, classifying methods for assessing the competitiveness of the region.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У суспільстві загострено увагу на впровадженні різних методів та способів досягнення економічного розвитку певної території. Поглиблення регіональної соціально-економічної діяльності вимагає потребу в розробці або вдосконаленні методів оцінки конкурентоспроможності регіону. В деяких зарубіжних країнах такі методи введені на законодавчому рівні ще в кінці минулого століття. Українська практика застосування методів та способів оцінки конкурентоспроможності є не без недоліків та доопрацювань на економічному та законодавчому рівні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Вивченню проблем, пов'язаних із методичним забезпеченням, дослідженням окремих аспектів конкурентоспроможності регіонів, присвячені наукові роботи таких вітчизняних вчених, як В. Артеменко, В. Безугла, В. Підвисоцький, Є. Лазарева, З. Герасимчук, Л. Ковальська, Н. Яблонська, О. Кузьмін, Т. Уманець та інші. Однак питання методології здійснення оцінки конкурентоспроможності регіонів є досить багатограним через суб'єктивні підходи до вивчення даного економічного явища. На сьогоднішній день є потреба в формуванні методу глибинної оцінки конкурентоспроможності регіонів який би характеризувався актуальністю та динамічністю.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Дослідити методичні підходи оцінки конкурентоспроможності регіону в практиці зарубіжних країн та

України. Запропонувати класифікацію методів, які будуть використовуватися при розробленні управлінських рішень підвищення конкурентних позицій регіону на основі глибинної оцінки його конкурентоспроможності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У світовій практиці найбільш поширеним є методи оцінки регіональної конкурентоспроможності розроблені Всесвітнім економічним форумом у Давосі, Міжнародним інститутом розвитку управління, Департаментом торгівлі і промисловості, Міністерства фінансів Великобританії і Європейського Союзу.

Всесвітній економічний форум у Давосі (ВЕФ) використовує у своїх дослідженнях так званий Індекс конкурентоспроможності економічного росту, вимірюючи з його допомогою здатність економіки досягти і підтримувати стабільний економічний ріст у середньо- та довгостроковій перспективі. Індекс базується на трьох складових: макроекономічне середовище, якість суспільних інститутів, використання нових технологій. Він робить свої висновки на показниках, де тільки 1/3 — тверда статистика, а 2/3 — експертні оцінки, отримані шляхом опитувань. Цей рейтинг складається на основі зворотного співвідношення: 2/3 твердої статистики і 1/3 експертних оцінок. Причому статистичні дані беруть з офіційних (міжнародних, національних і регіональних) джерел. Ці дослідження охоплюють 60 країн та соціального — економічного аналізу проводиться пропонується за 323 різними критеріями, згруповані в чотири конкурентні чинники. Цей рейтинг містить дані, зібрані серед міжнародних і регіональних організацій та приватних інститутів, охоплює 4166 респондентів і агрегує дані за 5-

річний період. Надійність рейтингу забезпечується за рахунок кооперації з 57 інститутами-партнерами в світі. Таким чином, дані для здійснення оцінки збирають шляхом проведення опитування менеджерів та бізнесменів з різних країн і компаній.

Міжнародний інститут розвитку менеджменту, що стабільно входить до трійки лідируючих бізнес-шкіл світу, видає щорічні дані світової конкурентоспроможності. Вони на сьогодні вважаються найкомпетентнішим річним звітом про конкурентоспроможність країн і регіонів (видається з 1989 р). Оцінка конкурентоспроможності ґрунтується на оцінці середовища, що забезпечує конкурентоспроможність підприємств, по всіх країнах. При цьому відмінність даної методики від підходу ВЕФ полягає в тому, що вона виходить з положення неможливості звести конкурентоспроможність тільки до зміни ВРП і продуктивності факторів, а враховує динамізм і зростання показників підприємств, що впливають також на соціальні, культурні та політичні фактори зворотнього впливу. Для того щоб дати оцінку 60 країн, включених у вибірку, ВЕК використовує 320 критеріїв. З них 83 стосуються економічних показників, 77 оцінюють ефективність влади, 69 вимірюють ефективність бізнесу і 94 відносяться до якості інфраструктури, а також результати анкетування керівництва компаній.

Євразійський інститут конкурентоспроможності займається оцінкою конкурентоспроможності регіонів і в своїх дослідженнях враховує більше 10 показників регіонального розвитку, в тому числі рівень середньодушового валового регіонального продукту (ВРП), чисельність населення, багатство кластерних портфелів, бізнес-клімат, а крім того, наявність у регіональних керівників стратегії на "Випереджаючий розвиток і партнерство з бізнесом". Вважаємо своєрідною особливістю враховувати такі документальні стратегії регіонального розвитку, однак звертаємо увагу на відсутньому аналіз їх на декларативність.

Країни ЄС використовують індекс конкурентоспроможності регіонів ЄС, який є першим інтегральним показником. Він забезпечує цілісну картину територіальної конкурентоспроможності для кожного регіону 28 держав-членів ЄС, розширює традиційний аналіз конкурентоспроможності, включаючи не лише економічні, але й соціальні елементи. Таким чином, поняття регіональної конкурентоспроможності, що лежить в основі індексу, можна визначити як "здатність регіону забезпечити привабливе та стає середовище домогосподарствам та індивідам". Індекс конкурентоспроможності регіонів ЄС — це зважений інтегрований показник, котрий складається з трьох субіндексів — базового, ефективності та інноваційності. До базових показників належать такі групи показників: інституційні, макроекономічні, показники інфраструктури, показники здоров'я та якості початкової та середньої освіти. Три перші групи показників обчислюються на загальнодержавному рівні, решта — на регіональному. Ефективна діяльність інституцій сприяє зниженню операційних витрат, розвитку підприємств та функціонуванню ринку праці. Ціллю цих показників є визначення рівня корупції в регіоні та інституційного клімату для підприємств [1, с. 74].

Великобританія для оцінки регіональної конкурентоспроможності використовує індикатори, згруповані в розділі, що публікуються в звіті "Конкурентоспроможність і положення регіонів":

1. Загальна конкурентоспроможність: валова додана вартість і загальний чистий дохід сім'ї в розрахунку на одну людину; продуктивність праці; інвестиції і випуск продукції компаніями Великобританії і компаніями, що належать іноземним власникам; експорт товарів і послуг.

2. Ринок праці: доходи, зайнятість, безробіття, число осіб, які отримують допомогу по безробіттю, рівень освітньої та професійно-технічної підготовки.

3. Соціальна депривація: число осіб, які отримують допомогу по бідності, відсоток населення, залежний від такої допомоги.

4. Розвиток бізнесу: реєстрація і коефіцієнт виживання бізнеса, загальна підприємницька активність, дослідження,

розробка, зайнятості в різних галузях промисловості, використання високих і середніх технологій.

5. Земля і інфраструктура: транспорт, вартість оренди промислової власності і офісів, повернення в оборот занедбаних земель.

Для порівняльного аналізу регіонів, визначення рівня їх розвитку і конкурентоспроможності Європейський союз (ЄС) регулярно видає звіт "Економічна і соціальна інтеграція", де використовуються класи основних регіональних індикаторів:

1. Економіка: ВВП на душу населення, зайнятість по секторах економіки, подача патентних заявок.

2. Ринок праці: відсоток безробіття, відсоток зайнятості.

3. Демографія: населення, його щільність і вікова структура.

4. Освіта: рівень освітньої підготовки осіб у віковій категорії 25—59 років.

Після широкого застосування вище перелічених методик надання оцінки рівня територіальної конкурентоспроможності ряд економістів-вчених наголосили на ключових зауваженнях:

1. Фатхутдинов Р.А. відзначив, що зведені індекси засновані на слабких теоретичних передумовах і іноді на недостовірних статистичних методах. Хоча їх автори і намагаються підійти до виведення індексів конкурентоспроможності з наукової пересторогою, найчастіше вони далекі від міцної наукової бази, тому що вони засновані на принципі зведених багатокритеріальних індексів. Оскільки в економічній теорії відсутній консенсус з питання витоків економічного зростання, вибір цих критеріїв більшою мірою пов'язаний з конкурентним баченням і думками авторів, ніж з строгим науковим підходом. Крім того, Всесвітній економічний форум, як і Всесвітній щорічний рівень конкурентоспроможності країн, використовують лише віддалені посилання на теоретичні моделі зростання, розроблені в економічній літературі і тому вони знайшли себе емпіричне застосування. Ці показники не використовують комплексних статистичних та економетричних даних по темі, які сьогодні є в наявності [2, с. 114].

2. Економіст Бикова І.В. зазначила відсутність теоретичної моделі конкурентоспроможності та методологічно обґрунтування визначення індексів ваги. Крім цього, велика кількість показників, які використовуються в розрахунках індексів в масштабі малої відкритої економіки або регіону неможливо отримати в результаті їх фізичної відсутності або складності розрахунків [3, с. 158].

На наш погляд, зведені індекси часто змінюють критерії, які використовуються при дослідженні, однак ним відповідає певна соціально-економічна політика та її курс на ціленаправлені якісні зміни в виборі інструментів для підвищення свого рівня конкурентоспроможності регіону. Також прослідковується національна особливість в підборі методів та інструментів, що в свою чергу і є основною причиною не широкого використання іншими країнами. Наприклад, такі показники як рівень освітченості населення в Україні є на досить високому рівні серед країн Європи та світу, однак рівень працевлаштування за спеціальністю та рівень продуктивності праці є одним із найнижчих. Така диспропорція комплексно охоплює економічні проблеми в державі і одночасно не є основною причиною низького рівня конкурентоспроможності регіону.

Інститут регіональної політики Росії визначає рейтинг конкурентоспроможності регіонів IRPEX. Для визначення і для ранжирування регіонів, рейтингом оцінюються 130 економічних, соціальних, фінансових, територіальних чинників. Частина з них береться з офіційних джерел (статистичних даних спеціальних служб по тарифам, податків), а частина — з експертних і соціологічних опитувань. Рейтингом IRPEX оцінюються такі складові розвитку регіону: динаміка і стійкість економічного положення регіону, рівень конкурентоспроможності, вид конкурентних переваг, які б змогли забезпечити регіону високу позицію в рейтингу (маються на увазі територіальний, фінансовий, соціальний або економічний вид конкурентних переваг). Після ретель-

ного аналізу всіх показників конкурентоспроможності регіони розподіляються за такими групами: лідируючі, відносно стандартні, середня група, що відстають і проблемні [4, с. 321].

На державному рівні в Україні було запропоновані розроблені методики, які дають оцінку конкурентоспроможності регіону згідно практики зарубіжного досвіду. В 2017 році прийнято урядом України рішення про використання оцінки соціально-економічного розвитку регіонів, за двома основними індикаторами: індекс регіонального людського розвитку та індекс конкурентоспроможності. Розрахунок індексу регіонального людського розвитку здійснюється за трьома напрямками: тривалість і охорона життя, добробут і гідна праця, освіта. Методика розрахунку індексів конкурентоспроможності регіонів передбачає стандартизацію показників і застосування вагових коефіцієнтів відповідно до рівня розвитку регіону. Джерелом інформації для розрахунку індексу конкурентоспроможності регіону є дані державної та галузевої статистики, а також дані опитувань. Системою показників по даному методу такі: економічна стабільність (5 показників), інфраструктура (4 показників), охорона здоров'я (5 показників), ефективність ринку праці (7 показників), розвиток ринку (5 показників), технологічна готовність (5 показників), ведення бізнесу (4 показників), інновації (6 показників), якість освіти і професійної підготовки (13 показників).

Офіційне затвердження таких методик дозволяє здійснити аналіз цього методичного забезпечення та дозволить зробити такі висновки:

1. Кожна з методичних розробок відповідає певному етапу соціально-економічного розвитку країни.

2. Всі методики відповідають меті та завданням певного регіонального дослідження і тільки побічно охоплюють повну оцінку конкурентоспроможності регіону.

3. В основі методів оцінки покладені статистичні показники, експертні оцінки (рангова значущість). Проте, по-перше, експертні бальні оцінки є значною мірою суб'єктивними і зазвичай згладжують реальні перепади регіональних характеристик, тому що експерти не використовують крайніх оцінок. По-друге, цей підхід слабо враховує реальні перепади фактичних об'єктивних характеристик через обмежену кількість вживаних інтервалів "розбиття" даних або заздалегідь заданого діапазону оцінок [5, с. 22].

4. Методики не дають чіткого переліку обов'язкових регіональних показників для розрахунку інтегрального показника. Однак наголошують на наявності різних груп і систем показників, як-от: макроекономічна ефективність, інвестиційна привабливість, економічний потенціал, ефективність управління регіоном, наявні конкурентні переваги тощо.

5. У методиках відсутні показники, що дозволяють оцінити результативність інноваційної діяльності в регіоні, рівня наукового та інтелектуального потенціалів регіону, розвитку інвестиційної та інноваційної інфраструктури, ефективності управлінської інфраструктури регіону та інші. Інноваційно-інвестиційні показники діяльності регіону — це основні важелі впливу на якісну характеристику конкурентоспроможності регіону.

6. Наявні методики оцінки конкурентоспроможності регіону не передбачають збільшення оцінки складових елементів чи їх якісній заміні для конкурентоспроможності регіону і не є саморозвиваючими.

7. Більшість методик оцінки конкурентоспроможності регіону ототоженні по складу оцінки показників із соціально-економічним розвитком регіону або з сталим регіональним розвитком.

8. Всі методики переважані системою показників і експертними висновками. Це ускладнює сампроцес оцінки і віддаляє аналіз від реального рівня конкурентоспроможності регіонів.

В Україні є також приватні юридичні суб'єкти, що здійснюють оцінку конкурентоспроможності регіонів. Серед них Фонд Р. Ахметова "Ефективне Управління" з 2008 року до 2014 року презентував на Світовому економічному форумі (СЕФ) "Звіт про Конкурентоспроможність Украї-

ни" [6, с. 54]. В звіті відображалось аналіз сильних і слабких сторін конкурентоспроможності країни, а також була подана відповідна оцінка на підставі чотирьох індексів і двадцяти субіндексів Глобального індексу конкурентоспроможності. Основним недоліком такої оцінки конкурентоспроможності є ряд показників, що базуються на анкетуванні юридичних та фізичних осіб, а відповідно високий рівень суб'єктивної думки. Також недоліком приватної форми оцінки є не обов'язковий характер, що змінюється від фінансування, або напряму зміни вектору політики в державі.

Економічний центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Розумкова (2000) і Національний інститут досліджень (1992) здійснюють вивчення конкурентоспроможності регіонів в вузькому спектрі. В щорічному журналі "Національна безпека і оборона" та щоквартальному "Аналітичні доповіді. Регіональне дослідження" відповідно, висвітлюють результати досліджень за такими темами, як:

— забезпечення конкурентоспроможності регіонів інвестиційними потоками;

— конкурентоспроможність товарів на ринку ЄС за регіональним поділом;

— інституційні основи конкурентоспроможності регіонів України;

— децентралізація регіональної влади в контексті регіональної конкурентоспроможності;

— оновлення регіональної стратегії забезпечення конкурентоспроможності, тощо.

Такі дослідження є актуальними і висвітлюють основні проблеми та переваги національної особливості регіональної економіки під впливом сучасних факторів впливу: воєнний конфлікт з Росією, відкриття європейського ринку збуту товарів, спрощений товарообіг з Канадою, проведення децентралізації, тощо. Однак такі дослідження не несуть системний характер оцінки динаміка конкурентоспроможності регіону України.

Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства з 2015 року здійснює щорічний рейтинг рівня соціально-економічного розвитку регіонів. На підставі даних статистики областям виставляються оцінки щоквартально за 27 показниками в 6 напрямках і щорічно за 64 показниками в 12 напрямках. Така оцінка — елемент нової системи моніторингу реалізації державної регіональної політики та визначення динаміки змін. Показники рейтингу — індикатор ефективності управлінських рішень на центральному та місцевому рівнях. Головна мета — на основі рейтингової оцінки визначити пріоритети і стратегічне планування розвитку регіонів, підвищити їх конкурентоспроможність. На наш погляд, є не коректним вважати наявність стратегічного плану розвитку регіонів основою підвищення конкурентоспроможності регіону.

Розглядаючи проблеми аналізу та оцінки конкурентоспроможності регіону, зазначаємо, що цій сфері притаманна складність та різноманітність підходів, методик та методів оцінювання, незважаючи на їх малу кількість. При цьому ця проблема є доволі багатоаспектною, оскільки виникають труднощі у виборі базового суб'єкта порівняння, тобто визначення регіону — лідера; у виборі системи показників, критеріїв та методів оцінювання; у формуванні та використанні повної і достовірної інформації про управління регіонами. Виникає необхідність у систематизуванні, групуванні, обґрунтуванні умов застосування методів оцінки конкурентоспроможності регіону. Нами запропонована багатокритеріальна класифікація методів оцінювання конкурентоспроможності регіону, яка відображена в таблиці 1.

Аналіз літературних джерел [3—6] за проблемами методичного забезпечення оцінювання конкурентоспроможності регіону дало змогу сформулювати багатокритеріальну класифікацію таких методів оцінювання та охарактеризувати їх змістове наповнення. Виконані дослідження дозволяють виокремити ключові фактори, які визначають вибір відповідних методів оцінювання конкурентоспроможності регіону, які можуть використовуватись при управлінні цієї сфери, зокрема:

1. Глибина аналізу. Якщо акцентується увага лише на окремі параметри регіону, які формують конкурентні переваги, то виникає необхідність у використанні елементних чи часткових методів оцінювання; якщо ж мова йде про одночасне оцінювання максимального спектру складових, видів діяльності, сфер функціонування регіону, то слід орієнтуватись на комплексні, фундаментальні методи.

2. Кваліфікація працівників, задіяних у оцінюванні і управлінні конкурентоспроможності регіону. Чим нижча кваліфікація працівників, тим простіші методи оцінювання слід використовувати (наприклад, елементні, часткові, методи експрес-оцінювання). За високої кваліфікації працівників можна використовувати складні комплексні, фундаментальні, інтегральні, розрахункові методи.

3. Характерна особливість конкурентоспроможності. До багатofакторних економічних явищ таких, як конкурентоспроможність регіону має бути і відповідний підхід в його оцінці. Для повного аналізу слід використовувати адекватну кількість показників в інтегральних методах і з не більшим терміном дослідженням як один рік.

4. Наявне ресурсне забезпечення для управління конкурентоспроможністю регіону. За наявності необхідного фінансового, інформаційного, матеріально-технічного та кадрового забезпечення оцінювання конкурентоспроможності можна здійснювати з використанням фундаментальних, розрахункових, комплексних методів. Якщо ж ресурсне забезпечення у цій сфері є обмеженим, то варто орієнтуватись на методи експрес-оцінювання, елементні, часткові, матричні, графічні, методи використання якісної інформації.

5. Напрямок управління регіональними конкурентними перевагами. Чим менший напрямок дії регіону на конкурентні переваги, тим із більшою ймовірністю можна передбачити параметри оцінювання, і відповідно використати більш точні методи розрахунку. За наявності широкого спектру впливу на регіональні конкурентні переваги методи набудуть більш імовірнісного та якісного характеру, орієнтуватимуться на оцінювання конкурентоспроможного потенціалу. При цьому, як правило, увага акцентується на використанні елементних та часткових методів.

6. Стабільність конкурентного середовища. За наявності відносно стабільного конкурентного середовища оцінювання і управління конкурентоспроможності може здійснюватися зі значно більшою періодичністю і орієнтуватись на комплексні та фундаментальні методи. Якщо ж економічна політика в державі є динамічною, то доцільно орієнтуватись на метод експрес-оцінювання, а також елементні і часткові методи.

7. Інтерпретаційне призначення. Якщо при оціненні конкурентоспроможності регіону акцентується увага на виявлення сильних та слабких позицій, посилення конкурентних переваг та певних визначених параметрів регіону, то має зміст орієнтуватись на використання багатокомпонентних, графічних методів. Якщо ж йдеться про сукупне підвищення рівня конкурентоспроможності регіону у рейтингу регіонів, то слід застосовувати інтегральні методи.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВІДОК УЦЬОМУ НАПРЯМІ

Усі розглянуті методи оцінювання конкурентоспроможності регіону мають бути використовуватись і для управління у цій сфері. При цьому вибір конкретних методів зумовлюється певним переліком чинників середовища функціонування регіону.

Література:

1. Dijkstra L., Annoni P., Kozovska K. A New Regional Competitiveness Index: Theory, Methods and Findings [Electronic resource]. Available at: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/work/2011_02_competitiveness.pdf

Таблиця 1. Багатокритеріальна класифікація методів оцінювання конкурентоспроможності регіону

№	Характерна ознака	Види
1	За формою представлення результатів оцінювання	<ul style="list-style-type: none"> Графічні. Матричні. Табличні. Розрахункові
2	За рівнем охоплення усіх складових функціонування підприємства	<ul style="list-style-type: none"> Елементні. Часткові. Комплексні
3	За порівняльною базою	<ul style="list-style-type: none"> Методи порівняння із конкурентами. Методи порівняння із еталоном
4	За глибиною оцінювання	<ul style="list-style-type: none"> Методи експрес-оцінювання. Методи фундаментального оцінювання
5	За суб'єктами оцінювання	<ul style="list-style-type: none"> Методи самодіагностики. Методи зовнішньої діагностики
6	За базою оцінювання	<ul style="list-style-type: none"> Методи оцінювання від досягнутого. Методи оцінювання потенціалу
7	За деталізацією результатів	<ul style="list-style-type: none"> Багатокомпонентні. Інтегральні однокомпонентні
8	За характером оцінювання	<ul style="list-style-type: none"> Динамічні. Статичні
9	За інформаційним забезпеченням	<ul style="list-style-type: none"> Методи використання кількісної інформації. Методи використання якісної інформації. Комбіновані
10	За методами оцінки	<ul style="list-style-type: none"> Рейтингові оцінки. Бальні оцінки. Експертні оцінки. Інтегральні індикатори
11	За підсумками оцінки	<ul style="list-style-type: none"> Рейтинг. Групування

2. Фатхутдинов, Р.А. Конкурентоспособность: Россия и мир. 1992—2015 / Р.А. Фатхутдинов. — М.: ЗАО "Изд-во "Экономика", 2005. — 606 с.

3. Брикова І. В. Теоретичні основи міжнародної конкурентоспроможності регіону // Економіка та підприємництво. — 2006. — № 17. — С. 61—70.

4. Ревтюков А.А. Регионы России: оценка конкурентоспособности. — № 12. — 2008 [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://bujet.ru>

5. Є.В. Лазарева, Н.В. Яблонська Методичний підхід до оцінки конкурентоспроможності регіону // Регіональна економіка. — № 1. — 2011. — С. 23—31.

6. Звіт про Конкурентоспроможність України 2009 "Назустріч економічному зростанню і процвітання". — Фонд "Ефективне Управління". Копірайт Фонду 2009.

References:

1. Dijkstra, L. Annoni, P. Kozovska, K. (2011), "New Regional Competitiveness Index: Theory, Methods and Findings", [Online], vol. 2, available at: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/work/2011_02_competitiveness.pdf (Accessed 4 Nov 2018).

2. Fathutdinov, R.A. (2005), Konkurentosposobnost': Rossiya i mir [Competitiveness of Russia and the world], Ekonomika, Moskva, Russia.

3. Brykova, I. V. (2006), Teoretychni osnovy mizhnarodnoi konkurentospromozhnosti regionu [Theoretical foundations of the international competitiveness of the region], Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.

4. Revtyukov, A.A. (2008), "Regions of Russia: assessment of competitiveness", Ekonomika, [Online], vol. 12, available at: <http://bujet.ru> (Accessed 5 Nov 2018).

5. Lazareva, E. V. and Yablons'ka, N. V. (2011), "Methodological approach to assessing the competitiveness of the region", Regional'na ekonomika, vol. 1, pp. 23—31.

6. Ministry of Economy (2009), Zvit pro Konkurentospromozhnist' Ukrainy 2009 "Nazustrich ekonomichnomu zrostanniu i protsvitanniu" [Report on Competitiveness of Ukraine 2009 "Towards Economic Growth and Prosperity"], Derhkomstat, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 11.03.2018 р.